

nr.7 / jaargang 4 / najaar 2012

De landschapskrant van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete wordt verspreid in de gemeenten Balen, Beerse, Dessel, Geel, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Kasterlee, Lille, Meerhout, Mol, Olen, Oud-Turnhout, Retie, Turnhout, Vorselaar en Vosselaar.

REGIONAAL LANDSCHAP
Kleine en Grote Nete

IN DIT NUMMER:

- *Kempengids worden*
- *Knotbomen en houtkanten*
- *Bijzzzondere akkers*
- *Langs trage wegen*
- *KomeNete - Agenda*

IN DIT NUMMER

VOORWOORD	2
KEMPENGIDS WORDEN	3
HOUTIG ERFGOED	4
BIJZZZONDERE AKKERS	6
TRAAG BEWEGEN	7
KOMENETE	8

COLOFON

Deze landschapskrant is een uitgave van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw en wordt tweemaal per jaar gratis verspreid in de 17 gemeenten van het werkingsgebied.

CONTACTADRES

Lichtaartsebaan 45
2460 Kasterlee
Tel: (014)85.90.23
info@rlkgn.provant.be
www.rlkgn.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw

REDACTIE

Bas Van der Veken, Joris Matthé,
Karlien Maes, Els Oostvogels,
Steve Meuris, Hanne Govaers,
Suzy Volckaerts

FOTO's

Gert Anijs, Geert De Kockere,
Rik Ennaes, Regionaal Landschap
Kleine en Grote Nete,
Trage Wegen vzw

VORMGEVING

Pigmalion vzw

DRUK

Drukkerij Baudoin, gedrukt op
gerecycleerd papier met bio-inkt

MET DE FINANCIËLE STEUN VAN

Provincie Antwerpen,
de 17 gemeenten
en de Vlaamse overheid.

VOORWOORD

Wist je dat de Kleine Nete eigenlijk groter is dan de Grote Nete? 't Is te zeggen, die laatste is wel langer, maar het stroomgebied en de dimensies van de Kleine Nete zijn dan weer groter. Een kwestie van perceptie dus. En een discussie die verdwijnt wanneer de beide Netten samenvloeien in Lier. Maar binnen Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete een wereld van verschil. Wij leven in een tweestromenland.

Dit en nog veel meer staken onze 25 cursisten van de opleiding Kempense landschapsgids dit voorjaar op. Na twaalf intensieve zaterdagen en een pittig eindwerk studeerden zij op 23 juni allen met vlag en wimpel af, proficiat! Omwille van het grote succes komt er dan ook een vervolg, waarin we op zoek gaan naar de link tussen landschap en erfgoed in de Kempen. U leest er meer over verder in dit nummer. Snel inschrijven is de boodschap, want vol is vol!

Verder leest u in dit nummer over onze verschillende projecten. We werken aan meer biodiversiteit – met fauna-akkers voor bijen en verblijfplaatsen voor vleermuizen bijvoorbeeld – en een mooier landschap in uw streek. We richten nu ook een knotteam op. Hebt u een knotboom of houtkant die u niet zelf kan beheren? Of kan u overweg met een kettingzaag en wil u aan de slag in ruil voor brandhout? Blader dan snel door naar de middenpagina's in deze krant.

KomeNete, onze jaarlijkse gezinshappening, staat dit jaar helemaal in het teken van de Grote Nete en het natuurgebied De Vennen in Balen, dat recent een facelift kreeg. Wil je nog meer vernemen over de toekomstplannen of ontdekken wat er allemaal leeft in onze waterlopen? Trek erop uit met het hele gezin en leg een boswachtersexamen af, speel het schapenspel of geniet gewoon van lekkere streekproducten. Afspraak op zondag 19 augustus in Balen. Tot dan?!

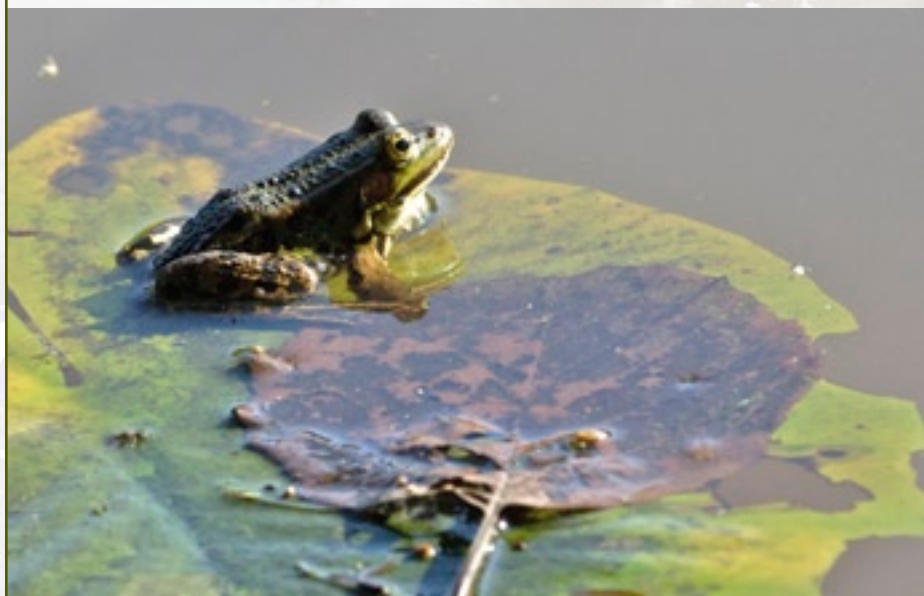
Veel leesplezier!

RIK RÖTTGER

Voorzitter

Gedeputeerde voor leefmilieu

Wil je op de hoogte blijven van onze werking, projecten, activiteiten en nieuwtjes? Schrijf je dan in op onze nieuwsbrief door je gegevens te mailen naar info@rlkgn.provant.be. Je vindt ons ook op Facebook.

Kempengids

worden

Dit voorjaar volgden 25 geïnteresseerden onze cursus 'Kempense landschapsgids' in het kader van het LEADER-project *Terug naar de toekomst*. Hiervoor werkte Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete samen met Natuurpunt Educatie en de Retiese heemkundige kring Zeven Neten.

De cursisten kregen in een afwisseling van lessen en excursies zaterdag na zaterdag een breed beeld van het heden en het verleden van het Kempense landschap. Een greep uit de excursies: de Kempense Heuvelrug in Herentals, het Heemerf in Kasterlee, de Hooibeeckhoeve en de Molen van 't Veld in Geel, de Witte Netevallei, de Goorbossen en de watermolen in Retie, Landschap De Liereman in Oud-Turnhout en het Buitengoor in Mol.

Na een geslaagd eindwerk ontvingen zij op 23 juni allemaal hun diploma van Kempense landschapsgids: proficiat!

Op de foto hieronder zie je de cursisten op de 'IJzeren Brug' over de Colateur aan het einde van de Goorstraat in Retie, na een tocht door het Reties Goor.

Ook voor u?

Blijkbaar vult de cursus een gat in de markt. Daarom wordt een tweede reeks gepland in 2013. De cursus is uniek omdat natuur en erfgoed in samenhang bekeken worden. Naast theorie gaat er veel aandacht naar het concrete landschap in de Kempen. De theorielessen gaan door op woensdagavonden in januari en februari 2013, in het Natuurpunt Huis, Graatakker 11 in Turnhout. Een gepaste locatie, omdat daar ook het Natuurpunt Museum is gevestigd. De excursies vinden plaats op zaterdag in maart en april.

Kostprijs: 60 euro voor de 12 sessies. Ben je geïnteresseerd, schrijf je dan snel in. Het aantal plaatsen is beperkt.

Meer info en inschrijvingen: Tineke Thijs, tineke.thijs@natuurpunt.be, tel. 014 47 29 55 of via Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, info@rlkgn.provant.be

Elke streek heeft zijn eigen karakter, zo ook de Kempen. We denken meteen aan zand, stuifduinen, heidegebieden en naaldbossen, maar ook de beekvalleien zijn typisch voor onze streek. Hooilanden omzoomd met houtkanten van zwarte els, zogenaamde elzensingels, het zijn bekende beelden. Of her en der een knotboom. Deze knoestige kerels kom je tegen langs percelen, wegen, beken en bij boerderijen.

Houtig erfgoed

Houtkanten en knotbomen maken al jaren deel uit van ons cultuurlandschap. Ze vertellen ons heel wat over de achtergrond van onze streek. Het zijn getuigen van een historisch landgebruik, oude ambachten of technieken. Zo werden de jonge takken (de tenen) van de knotwilg gebruikt om manden te vlechten of als loofvoeder gebruikt. Houtkanten dienden als veekering en hielden het vee binnen de weiden of buiten de akkers. Of ze beschermden de kostbare cultuurgronden tegen het inwaaien van stuifzand. Hun economisch belang is ondertussen nagenoeg verdwenen, maar gelukkig worden ze nu, zowel vanuit natuur- als landbouwhoek, opnieuw gewaardeerd én aangeplant. Ze geven het landschap zijn schoonheid en herkenbare karakter, en bieden schaduw aan het grazende vee. Maar ook voor de natuur zijn ze van belang: als groene verbinding, schuilplaats of nestgelegenheid. Zo maken de steenuil en vele vleermuissoorten graag gebruik van de holtes die in knotbomen makkelijk ontstaan.

De Kempen is dit jaar al heel wat knotbomen, hagen, dreven, poelen en hoogstamboomgaarden rijker geworden. Op de foto zie je trotse eigenaar Tom Verwimp en zijn kersverse spruit bij zijn pas aangeplante boomgaard in Geel. Jij kan ook nog steeds bij ons terecht voor advies rond landschaps- en erfgoedherstel en in bepaalde gevallen kunnen we tot 70% van de werken financieren. Zeker de moeite om met ons contact op te nemen indien u aan erfgoed- of landschapsherstel denkt. Een kapelletje opsmukken, een poel graven, een boerderij inpassen in het landschap, een boomgaard aanleggen, een oude boom herstellen... laat het ons weten.

Zelf een idee?

Meer info: els.oostvogels@rlkgn.provant.be,
tel. 014 85 25 14

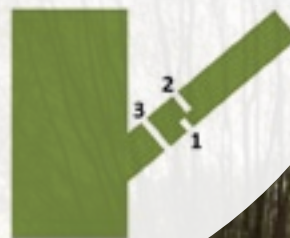
Een nieuwe boomgaard.

Bij een knotboom wordt de stam bij de aanplant ingekort tot 1 à 2 meter boven de grond. Daarna worden om de 7 à 10 jaar in het winterseizoen de takken teruggezet tot op de stam. Er ontstaat een 'knot' waaruit telkens opnieuw takken groeien. Het knotten dient wel op tijd te gebeuren, anders worden de takken te zwaar en scheuren ze uit. Eens gestart met knotten of hakhout, blijf je dit best toepassen! Ook bij hakhout wordt deze techniek toegepast, maar daarbij worden de takken tot op de grond afgezet. De houtkanten in de Kempen bestaan hoofdzakelijk uit zwarte els, op de drogere stukken vind je ook houtkanten van zomereik en berk.

Veel mensen denken bij knotbomen automatisch aan wilgen. Niet te verwonderen want de schietwilg en kraakwilg zijn de knotbomen bij uitstek. Maar ook es, haagbeuk, eik, els, populier... laten zich vlotjes knotten.

Hoe krijg je een mooie knot?

Je kan best knotten volgens de 1-2-3 techniek. Met een valkerf (1) en een velsnede (2) zaag je de tak tot een stomp. Pas als het gewicht van de tak weg is, zaag je de stomp op de juiste lengte (3).

Elzensingel in Balen.

Vanaf volgendewinterstart Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete met een knotteam. Als vrijwilliger knot je dan gratis bomen of voert hakhoutbeheer uit bij particulieren in ruil voor het brandhout. Het Regionaal Landschap voorziet in de begeleiding en stemt vraag en aanbod op elkaar af. De knotter voorziet zichzelf wel van de nodige materialen om te knotten (zaagbroek, zaagschoenen, helm met gehoorbescherming, kettingzaag...).

Landschap zoekt kapper (m/v)

Beschik je over het nodige materiaal en ben je geïnteresseerd om deel uit te maken van het knotteam. Laat het ons dan weten! Heb je een knotboom, maar kun je zelf niet instaan voor het onderhoud... Laat het ons dan ook weten! We helpen u samen met het knotteam graag verder. Het team voert de werken deskundig uit in ruil voor het hout.

*Meer info: els.oostvogels@rlkgn.provant.be,
tel. 014 85 25 14*

Wie zich als landbouwer engageert om vrijwillig maatregelen te treffen langs waterlopen ontvangt een vergoeding en verbetert de waterkwaliteit. Als naburige landgebruikers samen kiezen voor bufferstroken, kunnen zij zich verenigen met het oog op het beheer. Op deze manier kunnen bepaalde maatregelen binnen het landbouwgebied door landbouwers zelf efficiënt en duurzaam beheerd worden. Boereninitiatief in boerenhand dus.

Boeren langs het water

Wil je bijkomende info ontvangen? Wij sturen u de folder met subsidiemogelijkheden toe.

*Meer info: info@rlkgn.provant.be,
tel. 014 85 25 14*

Knoteiken in Balen.

Vorig jaar lanceerden we bij alle wildbeheereenheden van het werkingsgebied een oproep om fauna-akkers in te zaaien. Tien verenigingen hebben inmiddels 41 hectare fauna-akkers ingezaaid.

Bijzzzondere akkers

Deze akkers zijn erg in trek bij heel wat insectensoorten zoals solitaire bijen en vlinders, akkervogels en kleine tot grote zoogdieren. Een fauna-akker vervangt een ander akkertype dat minder te bieden heeft op ecologisch vlak. Meestal gaat het ook om niet-rendabele stukjes akkerland. Zoals hoekjes die vaak onder water komen te staan, sterk beschaduwd zijn of slecht bereikbaar zijn voor landbouwvoertuigen. Voor kwetsbare diersoorten betekent het een overvloed aan voedsel en beschutting, zowel in de zomer als in de winter. Want een fauna-akker wordt niet geoogst waardoor knollen, zaden en wortels tijdens de winter als voer voor het wild beschikbaar blijven.

In het Prinsenveld in Retie werd een groot experiment opgezet. In negen vlakken van 40 bij 40 meter werden telkens drie vlakken met drie verschillende zaadmengsels gezaaid. Een hele zomer lang onderzoeken we welke soorten het meest aangetrokken worden door welke mengsels. Zo kunnen we volgend jaar de samenstelling van de mengsels bijsturen.

Meer info:
joris.matthe@rlkgn.provant.be,
tel. 014 85 25 14

Fauna-akker ingezaaid in Oud-Turnhout.

Volgend schooljaar zullen we samen met de scholengemeenschap KOGKA (vzw Katholiek Onderwijs Geel-Kasterlee) werken aan een grote vleermuizentoren.

De toren biedt onderdak aan enkele honderden vleermuizen. Aangezien de constructie hoofdzakelijk uit houten elementen bestaat (met uitzondering van de buitenbekleding) en KOGKA staat te trappelen om een handje toe te steken met hun afdelingen hout en bouw, leek dit ons het perfecte huwelijk. Onze jeugd de kans geven om te werken aan een meer bio-divers landschap en dat op een gezante, leerrijke manier!

Vleermuizen houden van erg specifieke omstandigheden qua temperatuur, vochtigheid, rust, licht en afmetingen binnenin het bouwsel. Om een optimaal verblijf te maken, zijn we te rade gegaan bij de vleermuizenwerkgroep. Samen met hen kwamen we tot een model dat zowel aantrekkelijk is als voldoende variatie biedt voor zoveel mogelijk vleermuissoorten. Zo bestaat de toren uit drie verschillende ruimtes. De toren zal een grondvlak van ongeveer twee vierkante meter hebben en vijf meter hoog worden. Hij wordt geplaatst aan de Grote Nete ter hoogte van de Dijkbaan in Vorselaar. De toren zou klaar moeten zijn tegen april 2013.

*Meer info: joris.matthe@rlkgn.provant.be,
tel. 014 85 25 14*

Toren voor

vleermuizen

Tijdens de nacht van de Vleermuis gaan we onder deskundige begeleiding op zoek naar vleermuizen. Dit doen we in de bossen van Mol-Postel op 25 augustus vanaf 21.45 u. Neem zeker een zaklamp en goed schoeisel mee. Bezoek ook zeker de vleermuizentoonstelling of kom even luisteren tijdens een infomoment, beide in Gasthof Den Beiaard naast de abdij om 21 u.

LEADER

Het LEADER-project 'Regio Midden-Kempen beweegt langs trage wegen' werd goedgekeurd. Het is een Europees programma voor plattelandsontwikkeling, waarbij kleinschalige, innovatieve projecten op het platteland centraal staan.

Het Regionaal Landschap zal samen met zes gemeenten (Balen, Geel, Lille, Meerhout, Retie en Vorselaar) een aantal voorbeeldprojecten rond trage wegen uitwerken. Een missing link in het wandelnetwerk, een veilig en kindvriendelijk lint van trage wegen tussen scholen, speelpleinen en -bossen, een historische verbinding van kerkwegels, een ommetje voor een wijk of een zorginstelling, het herstel van erfgoed langs trage wegen... In overleg met alle betrokkenen worden een aantal terreinrealisaties uitgevoerd. Die moeten aantonen dat werken aan trage wegen kan in overleg met aangelegden en gebruikers. Bovendien is het goed voor de lokale bewoners én het typische Kempense landschap.

Woon je in één van de bovenstaande gemeenten? Hou dan onze website in de gaten, want we zullen in de aanloop naar de werken een aantal infomomenten organiseren.

Meer info: hanne.govaers@rlkgn.provant.be, tel. 014 85 25 14

Traag bewegen

SIDEWAYS

Een kunstenaar die al wandelend schildert? Een ezel belast met multimedia apparatuur? Eetbare planten ontdekken langs trage wegen? Het zijn belevingen en ervaringen die worden onderzocht tijdens Sideways, een kunstenfestival op weg en onderweg. Trage wegen vormen een maand lang het decor voor ontmoeting tussen natuur en cultuur, tussen wandelaars en artiesten.

Sideways vindt plaats in heel Vlaanderen tussen 17 augustus en 17 september en kent zijn hoogtepunt in het weekend van 8 en 9 september aan de Klein Engelandhoeve in Turnhout. Je kan er tal van artistieke interventies ontdekken op en rond de site, het Turnhouts Vennengebied ontdekken, stilte-activiteiten beleven, een film meepikken... En kom vooral met de fiets langs de nieuwe fietsersbrug over het kanaal. Graag traag!

*Meer info: www.sideways2012.be
of karlien.maes@rlkgn.provant.be*

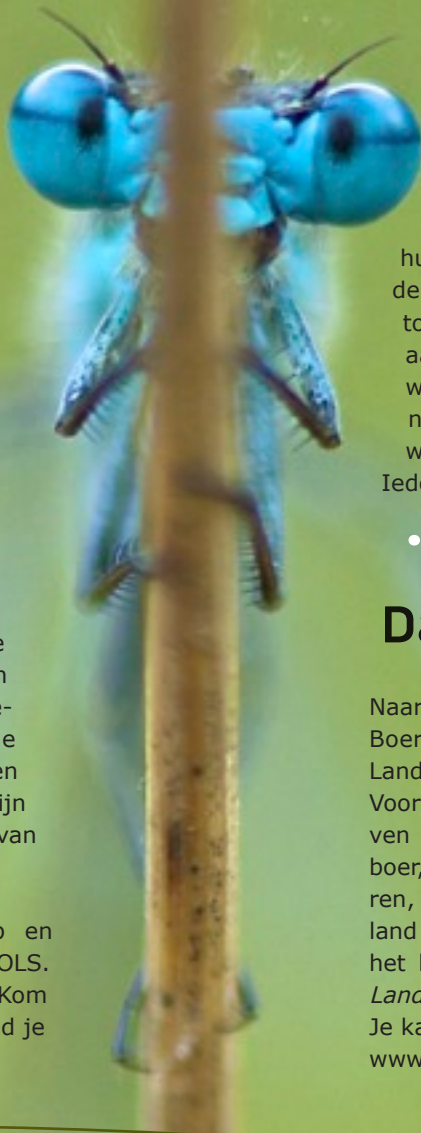
KomeNete in Balen

Op zondag 19 augustus organiseert Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete samen met de provincie Antwerpen, de gemeente Balen en haar partners voor de derde keer het streekevenement *KomeNete*, dé familiehappening bij uitstek. Dit jaar draait het rond de Grote Nete en het aangrenzend natuurreservaat de Vennen, dat een facelift kreeg via een Europees LIFE-herstelproject.

TOEKOMST

KomeNete stelt de verschillende partners die werkzaam zijn in het landschap voor met tal van activiteiten voor jong en oud: zo kan je een boswachtersexamen afleggen of ouderwetste volksspelen spelen. Je kan ontdekken wat er in de Grote Nete leeft of genieten van een streekhapje en een drankje. Er zijn ook infostands over de toekomst van de Nete.

Waar? Tussen 10 en 17 u. op en rond de voetbalpleinen van FC COOLS. Parkeren aan de Peer Luytendijk. Kom je met de fiets naar Balen, dan vind je ons tussen knooppunten 7 en 24.

Nog meer Nete

Op zondag 26 augustus om 10.00 u. huldigen Natuurpunt Wamp & Neten en de gemeente Retie het nieuwe natuurhistorische wandelpad in de Witte Netevallei aan de watermolen in Retie en de nieuwe picknickhut in. Om 13 u. kan u deelnemen aan gegidste natuurhistorische wandeling(en) door de Witte Netevallei. Iedereen is welkom!

Dag van de landbouw

Naar jaarlijkse gewoonte organiseert de Boerenbond in samenwerking met de Landelijke Gilden de *Dag van de Landbouw*. Voor jong en oud voorzien ze op hun bedrijven activiteiten: een rondleiding met de boer, een tekenwedstrijd voor de kinderen, samen een glaasje drinken, het platteland ontdekken met de fiets... Kom het met het hele gezin beleven op de *Dag van de Landbouw*! op 16 september. Je kan de deelnemende bedrijven vinden op www.dagvandelandbouw.be.

Cursussen

- Herstel en beheer van heide en vennen: Natuurpunt Educatie en de Milieudienst Stad Turnhout nodigen geïnteresseerde burgers en gidsen uit om hun kennis rond herstel en beheer van heide en vennen op te frissen en verder te verdiepen. Zes woensdagavonden van 19.30 u. tot 22.30 u. in september en oktober aan de Klein Engelandhoeve. 35 euro voor leden van Natuurpunt en 45 euro voor niet-leden. Meer info: educatie@natuurpunt.be, 014 47 29 55.
- Vanaf januari 2013: nieuwe cursus Kempengids.

Activiteiten

- Zondag 19 augustus: KomeNete in Balen.
- Zaterdag 25 augustus: Nacht van de Vleermuis in Mol-Postel.
- Zondag 2 september: PROMinANT aan de Hooibeekhoeve in Geel.
- Weekend 8 en 9 september: Sideways Festival aan Klein Engelandhoeve in Turnhout.
- Zondag 14 oktober: Week van het Bos.
- Weekend 21 en 22 oktober: Dag van de Trage Weg in Oud-Turnhout.

Meer info op www.rlkgn.be

AGENDA